

IJSSELSTEINSE JAARTALLEN

IJsselsteinse jaartallenlijst tot aan de inlijving bij Frankrijk

777-866	De St. Maartenskerk te Utrecht bezit in de villa Ubburon (Opburen tussen IJsselstein en het Klaphek) 1 mansus (hoeve).		het gebied uitgeoefend door de proosten van de kapittels, of door hun meijers.
ca. 900	Een goederenlijst van de abdijs Werden aan de Ruhr van bezittingen bij de Zuiderzee noemt o.m. Aiturnon (Eiteren).	1148	Een (als onecht gekwalificeerde) oorkonde maakt melding van een koninklijk landgoed, dat in die tijd nog in Eiteren zou zijn geweest. Er wordt tussen Utrecht en de Hollandse IJssel bij het Gein een gracht gegraven, met bij het Gein een dam.
944	Keizer Otto I schenkt de pagus Lacke et Isla (de gouw van de Lek en de IJssel) aan de toenmalige 2 Utrechtse Kapittelen, nl. St. Maarten en St. Maria (Oudmunster). Voorheen werd dit leen beze en door Waltger en zijn zoon Radbod.	1155	Eerste vermelding van de functie van 'heemraad', nl. als 'heimrat' in een akte van Bisschop Herman aan de parochianen van Lopik.
	Deze Waltger is een broer van Dirk I van Holland.	1169	Egbert, kleinzoon van Wulfger van Amstel, verkrijgt het recht van opvolging door zijn zonen. Hiermee worden de van Amstels van ambtenaren (ministerialen) nu leenmannen van de Bisschop.
1036	Bisschop Koenraad schenkt een landgoed in Eiteren aan de kerk te Werden in opdracht van de gestorven bezitter, de klerk Waltger.	1217	De parochie Eiteren moet het Gein en de Rijpikkerwaard afstaan aan de nieuwe parochie het Gein.
1105	In een oorkonde wordt als één der getuigen Wolfgerus, Scultetus de Amstelle genoemd (Wulfger, schout van Amstel).	1257	Gijsbrecht III van Amstel moet met Gijsbrecht Uten Goye en 500 volgelingen in boetekleed vergiffenis vragen in de Domkerk voor het kiezen van de Hollandse zijde in de oorlog, welke bisschop Hendrik van Vianden voerde tegen Holland.
1122	Keizer Hendrik V bevestigt de St. Maartenskerk en de St. Mariakerk (Oudmunster) in het bezit van de gouw Isla et Lacke, en ook van de cijns en het gerecht te Eiteren.	1267	Arnoud van Amstel is heer van IJsselstein. Hij is een jongere broer van Gijsbrecht IV van Amstel (betrokken bij de moord op Floris V) en vader van Arnoud van Benschop (eveneens bij de moord betrokken) en vader van Gijsbrecht van IJsselstein.
	Graaf Willem van Upgouye, die in naam van de bisschop het grafelijk gezag uitoefent in de gouw wordt afgezet na betrokken te zijn als aanvoerder bij een anti-keizerlijk oproer.		De van Amstels zijn waarschijnlijk door het huwelijk van Arnoud met Bertrade, dochter van Jan van
	Hierna wordt de rechtsmacht in		

	IJsselstein, welke uit het geslacht van de oorspronkelijke heren stamt, aan hun bezit van IJsselstein en de baronie gekomen. In 1279 wordt in ieder geval van Gijsbrecht van IJsselstein vermeld, dat zijn ouders en voor ouders heren zijn geweest over heel Benschop, Noord-Polsbroek en IJsselstein, het gebied van de latere baronie.		in het Sticht komen nu aan Holland.
	Arnoud zegelde als eerste i.p.v. met het volle wapen van de van Amstels (4 balken + St. Andrieskruis) met het wapen, dat nu nog het gemeentewapen van IJsselstein is.		Op last van Floris V wordt de Hollandse IJssel bij Hoppenesse (het latere Klaphek) afgedamd. De naam "Lopikerwaard" komt voor het eerst voor in een brief van Floris V, waarbij hij "die hemeraders van Lopikerwert doet groeten".
1277	Arnoud van Amstel koopt van Wouter van Utengoye het gerecht, de tijns, het veerschip en de visserij te Eiteren, welke goederen hij in leen hield van de heer van Cuyck.	1287	Vanwege de afdamming van de IJssel in 1285 wordt een nieuwe verbinding gegraven met de Lek door de gilden van Utrecht, uitkomend bij de Wierse stroomrug (Vreeswijk).
1279	Gijsbrecht van IJsselstein bezit de hoge heerlijkheid van IJsselstein als leen van de heer van Cuyck, en als achterleen van het Sticht. Verder verkrijgt hij in in erfpacht van het kapittel van St. Marie het dagelijks gerecht van het land, dat voor het slot was gelegen, de dagelijkse gerechten van Meerlo, en in Over IJssel (IJsselveld), en verder een aantal tijnsen en tienden.	1288	De dam bij het Gein wordt doorgeslagen ("Doorslag").
	Floris V dwingt de elect van Utrecht tot een smadelijk verdrag, mogelijk geworden doordat de positie van de elect door de van Amstels ernstig is verzwakt. Deze Gijsbrecht is waarschijnlijk de stichter van het kasteel in haar latere vorm, en de stichter van IJsselstein als stad.	1291	Het kapittel van de Dom geeft één van de twee dagelijkse gerechten in de Achtersloot in pacht aan Gijsbrecht van IJsselstein.
	Hij is de eerste van Amstel, die zich van IJsselstein noemt.	1296	Floris V vermoord (o.m. door Gijsbrecht IV van Amstel, Arnoud van Benschop, Herman van Woerden). Gijsbrecht van IJsselstein was niet bij de samenzwering betrokken.
1281	De elect wordt gedwongen de verbeurde goederen van van Amstel en Woerden te verpanden aan Floris V.	1298	Graaf Jan I van Holland neemt het kasteel van IJsselstein in. De verdediging werd geleid door Berte van Heukelem, vrouw van Gijsbrecht van IJsselstein (zie: "Fulco van minstrel" van C. Joh. Kievit), Gijsbrecht wordt door Hubert van Vianen te Culemborg opgesloten.
1285	Gijsbrecht pacht dezelfde goederen van het kapittel van St. Marie als in 1279, nu voor 16 jaar. Na jarenlang oorlog voeren met de bisschop van Utrecht en de graaf van Holland verzoenen Gijsbrecht IV en zijn broers Willem van Arnoud zich met graaf Floris V. Alle leengoederen van de Amstels	1299	IJsselstein, Benschop en Noord-Polsbroek komen in handen van Wolfert van Borselen, raadsman van de Hollandse graven. Graaf Jan I van Holland sterft, Wolfert van Borselen wordt vermoord.
		1300	Graaf Jan II van Holland, de eerste graaf van Holland uit het Henegouwse huis, beleend zijn broer, Guy van Avesnes met de Amstelse en IJsselsteinse goederen.
		1301	Guy van Avesnes wordt bisschop van Utrecht. Gijsbrecht verzoend zich spoedig met de Utrechtse bisschop en de Hollandse graven, en wordt weer in het bezit van zijn goederen gesteld.
		1309	Na al in 1304 openlijk als heer van IJsselstein te zijn opgetreden

	wordt Gijsbrecht nu door toedoen van bisschop Guy door de Hollandse graaf opnieuw beleend met het Huis IJsselstein en alle andere goederen.	1344	dien de baronie uitmaakt. Het kapittel van de Dom bezit een gerecht in de "Hoghen Biesen, in de laghen Biesen en de in den Langhen lande" (Broek).
1310	Bisschop Guy van Utrecht verleent 3 jaarmarkten aan IJsselstein. De parochiekerk van Eiteren wordt overgebracht naar IJsselstein.	1348	Landbrief van Arnoud van IJsselstein.
	Gijsbrecht van IJsselstein schenkt aan het kapittel van St. Marie het eigendom van de grond, waarop de kerk en het kerkhof zijn overgebracht. Hij erkent het patronaatsrecht van het kapittel.	1349	Belegering van IJsselstein door de maarschalk van de bisschop van Utrecht. Na 5 weken capituleert Arnoud van IJsselstein.
1311	Het gerecht van Merlo wordt aan Gijsbrecht van IJsselstein verkocht door Agnese van Merlo, vrouw van Baernt van Dorenwerd.	1350-1492	Hoekse en Kabeljauwse twisten (oorspr. tussen gravin Margaretha en haar zoon Willem). De heren van IJsselstein horen in het Kabeljauwse kamp thuis.
1317	Dood van bisschop Guy van Avesnes van Utrecht. Deze was tussen 1300 en 1317 met de IJsselsteinse landen beleend. Bij zijn dood gingen deze voorgoed voor het Sticht verloren.	1359	Arnoud van IJsselstein sticht 6 kapelaniën in de kerk.
1318	Graaf Willem III van Holland beleend Gijsbrecht en zijn zoon Arnoud met de IJsselsteinse goederen.	1364	Arnoud overlijdt. Guyotte, dochter van Arnoud, in 1330 gehuwd met Johan van Egmond, wordt in het erfleen van de heerlijkheid IJsselstein bevestigd. Zij heeft waarschijnlijk het graf monument in de kerk van IJsselstein gesticht voor Gijsbrecht, zijn zoon Arnoud en hun beider vrouwen.
1327	De Hollandse graaf koopt de leen heerlijke rechten, welke Otto van Cuyck in de Lopikerwaard bezat, waaronder het hoge gerecht van IJsselstein en het dagelijkse gerecht van Eiteren. Alles wat tot de baronie behoorde was nu Hollands bezit geworden.	1369	Jan I (van Egmond) van IJsselstein overlijdt.
1331	Bisschop Jan van Utrecht geeft de poorters van IJsselstein vrijdom van tol aan het Gein. Tussen ca. 1310 en 1331 moeten stadsrechten verleend zijn, daar in 1331 wordt gesproken van de "poorteren van Yselsteyne".	1376	Guyotte sticht een 7de kapelanie in de kerk.
1339	Eerste vermelding van het ambt van burgemeester in IJsselstein.	1377	Guyotte overlijdt. De Amstelse goederen in het land van IJsselstein gaan definitief over naar het huis Egmond.
1343	De paus bevestigt het door Gijsbrecht van IJsselstein gestichte klooster Lieve Vrouwenberg (Mariëenberg).	ca. 1390	IJsselstein wordt aanmerkelijk versterkt met muren.
ca. 1344	Gijsbrecht overlijdt. Arnoud volgt hem op. Hij is de eerste die de titel "Baro" (=bannerheer, vrij heer, later: baron) voert. Hij wordt door Margaretha gravin van Holland, beleend met IJsselstein, Benschop en Noord-Polsbroek, wat sedert	1394	Stichting van het Cisterciënserklooster op de Nieuwpoort buiten de stad door Arnoud II (van Egmond) van IJsselstein.
		1397	De kerk te IJsselstein wordt kapittelkerk.
		1399	Oprichting van een broederschap ter ere van O.L. Vrouw van Eiteren en St. Nicolaas.
		1409	Jan (Johan) van Egmond volgt zijn overleden vader Arnoud op. Hollanders overrompelen IJsselstein. Hertog Willem VI wordt als heer van IJsselstein gehuldigd, Jan II van IJsselstein wordt verbannen.
		1416	Hertog Willem VI overlijdt, zijn dochter Jacoba (van Beieren) volgt
		1417	

	hem op.		
	Jan II van IJsselstein neemt IJsselstein in en bestormt het slot. Hierop neemt Utrecht met behulp van andere steden en met behulp van de oom van Jacoba, Jan van Beieren, IJsselstein in. De muren en het kasteel worden gesloopt.	1507	Frederiks zoon Floris wordt stadhouder van Gelre.
1418	Jacoba van Beieren laat uit wraak vanwege de ontrouw van de Egmonds door de Utrechtenaren IJsselstein verwoesten, m.u.v. kerken, kloosters, etc.	1508	Keizer maximiliaan bevestigt de handvesten in 1348 door Arnoud van IJsselstein verleend.
1423-1451	Willem van Egmond, 1e zoon van Johan wordt heer; Johan wordt ruwaard van Gelre.	1510	Vergeefse poging van Utrecht om IJsselstein per turfschip in te nemen.
1451	Willem van Egmond, 2de zoon van Johan wordt heer van IJsselstein.	1511	Floris van Egmond plundert hierop de buiten de muren gelegen gedeelten van Utrecht.
1457	De heer van IJsselstein verleend de "Benschoper en de Polsbroecker Wilcoer", waarbij het buurrecht in die plaatsen wordt vervangen door een college van 7 heemraden.	1511	Floris probeert vergeefs Utrecht binnen te dringen via het ijs op de grachten.
1466	IJsselstein haalt de door Utrecht gelegde dam uit de gracht bij een dreigende aanval van de Geldersen maar moet deze op last van Utrecht terugleggen.		Utrecht belegert met behulp van Karel van Gelre de stad IJsselstein.
	De Geldersen vallen IJsselstein binnen en verwoesten de stad.		Om Floris van Egmond op een afstand te houden wordt de Lekdijk bij Schoonhoven doorgestoken.
1470	Vriendschapsverdrag tussen IJsselstein en Utrecht.		Hij bereikt echter met een leger IJsselstein via een omweg, en verjaagt de belegeraars.
1471	Aleida van Culemborg, vrouw van Frederik (zoon van Willem II) sterft.	1515	Hierna kwam door bemiddeling van stadhouderes Margaretha, waarbij de latere paus Adrianus VI een rol speelde, een vredesverdrag tot stand tussen IJsselstein en Utrecht.
	Ter harer nagedachtenis wordt de grote graftombe in de kerk van IJsselstein opgericht.	1518	Floris wordt tevens stadhouder van Friesland.
1482	IJsselstein wordt tevergeefs belegerd door Utrecht.		Floris wordt tevens stadhouder van Holland, Zeeland en West-Friesland.
	Het klooster buiten de muren wordt verwoest, en later binnen de muren weer opgebouwd.	1521-1539	Frederik overlijdt.
1483	Willem II van IJsselstein overlijdt. Zijn 2de zoon Frederik volgt hem op als heer van IJsselstein, zijn eerste zoon Jan als graaf van Egmond.	1522	Floris volgt hem op als graaf van Buren en Leerdam en heer van IJsselstein.
1491	Floris, zoon van Frederik doet een mislukte poging Utrecht bij de Tolsteegpoort binnen te dringen.	1524	Floris wordt aanvoerder in het keizerlijk leger.
1493	Frederik plundert de Weerd bij Utrecht.		Het kapittel van St. Marie draagt het patronaatsrecht van de kerk te IJsselstein, uitgezonderd het dekanaat, op aan Floris van Egmond.
	Deze wordt hierop later ommuurd (Bemuurde Weerd).	1531	Het ambt van homans (schutterij) wordt in dit jaar voor het eerst vermeld.
1498	Frederik wordt door Maximiliaan van Oostenrijk beloond voor diens	ca. 1532	Keizer karel V bekrachtigt op verzoek van Floris van Egmond de landbrief van 1348.
			Alexander Pasqualini, artilleriemeester van Floris, bouwt de toren

	van de St. Nicolaaskerk.		ruiters o.l.v. Leicester.
1533	Instelling van de IJsselsteinse leenhof door Floris (o.m. het hoogste appélcollege). Het hof van Holland wordt voor IJsselstein duidelijk niet competent geacht.	1584-1608	De soevereiniteit over de baronie berust bij Maria, zuster van Filips Willem. Sinds 1595 gedeeld met haar man de graaf van Hohenlohe.
1537	De kloosterkerk aan de Kloosterstraat brandt af. Deze wordt weer opgebouwd en uiteindelijk in 1697 afgebroken.	1585	Eerste vermelding van de rector van de latijnse school, de school zelf wordt al in 1583 vermeld. Maurits treft een regeling met de raad van state, waarbij de baronie jaarlijks Fl. 3000,- betaald aan de Generaliteit, en bevestigt hiermee haar speciale positie.
1539-1548	Floris overlijdt, zijn zoon Maximiliaan volgt hem op.	1598	Opheffing van het o.l. Vrouwegilde.
1540	Maximiliaan wordt benoemd tot kapitein-generaal van de Nederlanden en stadhouder van Friesland, Groningen en de Ommelanden, en Overijssel.	1603	De graaf van Hohenlohe stelt een rekenkamer te Buren in. IJsselstein valt vanaf dit jaar onder de classis Buren.
1548	Maximiliaan overlijdt, zijn dochter Anna (van Buren) volgt hem op.	1608	De soevereiniteit gaat over op Filips Willem (in 1595 terug uit Spaanse gevangenschap). Hij vestigt zijn rekenkamer te Breda.
1551	De baronie komt aan de Oranjes door het huwelijk van Willem I van Oranje met Anna van Buren.	1618	Filips Willem overlijdt, hij laat Maurits zijn goederen na.
1556	Filips II erkent de baronie als soevereine heerlijkheid (dit is niet geheel zeker).	1619	In opvolging van de raad te Breda treed nu de domeinraad te Den Haag op als beheerder van de goederen van de Oranjes, en daarmee ook van de baronie.
ca. 1560	Bouw van het oude raadhuis van IJsselstein.	1625	Maurits overlijdt, hij laat Frederik Hendrik zijn goederen na.
1567-1576	De goederen van Willem van Oranje worden in beslag genomen. Het heerlijk gezag over de baronie berust bij de baron van Berlaymont.	1647-1650	Frederik Hendrik overlijdt, Willem II neemt zijn goederen over.
1574-1575	Spaanse bezetting in IJsselstein.	1650	Willem (III) geboren, gedurende zijn minderjarigheid worden zijn goederen beheerd door zijn grootmoeder Amalia van Solms.
1576	Herstel van de soevereiniteit van Willem van Oranje over de baronie.	1661	De IJssel wordt uitgediept.
1577	De Nicolaaskerk gaat over naar de protestanten.	1672	De baronie probeert in de oorlog neutraal te blijven. Toch wordt IJsselstein bezet en gebrandschat.
1578	Benoeming van een predikant voor IJsselstein.		De Fransen steken de Lekdijk bij het Klaphek door, in de hoop de Hollanders te verdrinken; dit mislukt.
1579	Willem van Oranje legt beslag op het goud- en zilverwerk uit het klooster O.L. Vrouwenberg en de 2 kerken in de baronie t.b.v. de versterking van Breda.		In nov. 1672 wordt IJsselstein toch neutraal verklaard, maar het moet wel een schatting betalen.
1581	Het beheer van de goederen van de baronie wordt waargenomen door Maria, zuster van Filips Willem (in spaanse gevangenschap.) Zij wordt daarin bijgestaan door een te Delft gevestigde raad en rekenkamer.	1696	Benoeming van een 2de predikant te IJsselstein.
1583	De bezittingen van het O.L. Vrouwegilde worden in beslag genomen.	1702-1712	De soevereiniteit over de baronie wordt waargenomen door de Staten-Generaal.
1581-1587	De oude kloosterkerk dient als paardestalling bij de inkwartiering van diverse troepen, o.a. Engelse	1712-1731	De soevereiniteit over de baronie berust bij de voogden van Willem IV.

- 1731-1765 De soevereiniteit over de baronie berust bij de moeder van Willem V, prinses maria Louise van Hessen
- 1736-1759 Vestiging van Hernhutters te IJsselstein, welke hierna naar Zeist vertrekken.
- 1743 Ineensmelting van de financiële administraties van stad en gemeene land.
- 1746-1759 Ontbreken van de latijnse school, 1759-1806 combinatie met Franse school.
- 1747 Opheffing schutterij, tijdens de patriottische woelingen weer hersteld
- 1765-1795 De soevereiniteit over de baronie berust bij Willem V.
- 1766 Stichting van een synagoge in de Weidstraat.
- 1779 Stichting van een stadskinderschool en werkhuis.
- 1780 Bouw van een R.K. kerk aan de Havenstraat.
- 1795 Met de Bataafse revolutie komt een einde aan het bestuur van de Oranjes, en daarmee ook aan hun soevereine bestuur over de baronie.
- 1795 De zittende magistraat wordt vervangen door een gekozen municipaliteit. De Franse republiek neemt volgens oorlogsrecht de domeinen in bezit, en staat deze af aan de Bataafse repuliek.
- 1798 De staatsregeling verklaart (art. 35) de Nassause domeinen nationaal.
- 1798-1799 De baronie wordt bestuurd door een "intermediair administratief bestuur".
- 1799-1801 IJsselstein gevoegd bij het departement van de Delf.
- 1800 Definitieve opheffing schutterij.
- 1801-1805 IJsselstein gevoegd bij het departement Holland.
- 1802-1811 Als bestuur over de baronie treed op het "college tot het voeren der schouwen onder de voormalige baronie IJsselstein".
- 1805 IJsselstein gevoegd bij Utrecht.
- 1806 Het oude belastingstelsel van IJsselstein wordt afgeschaft, het algemeen geldend stelsel wordt ingevoerd.
- 1811 Inlijving bij Frankrijk. Het college van gecommiteerden etc. houdt op te bestaan. IJsselstein wordt een gemeente als iedere andere in het keizerrijk.

Deze lijst is ontleend aan een uitgave van het v.m. streekarchivaat 'Zuid-West Utrecht' uit 1985.

Stichting Historische Kring IJsselstein

De Stichting Historische Kring IJsselstein is in 1975 tot stand gekomen en stelt zich het volgende als doel:

De belangstelling wekken voor de geschiedenis in het algemeen en voor die van IJsselstein en de Lopikerwaard in het bijzonder.

Dagelijks bestuur:

Voorzitter: L. Murk, tel: 03408 - 81627.
Secretariaat: C.J.H. van Dijk-Westerhout, Omloop West 42, 3402 XP IJsselstein, tel: 03408-83699.
Penningmeester: W.J. van Vliet, J.W. Frisolaan 7, 3401 AX IJsselstein, tel: 03408-81660.
Bank: Postbank, nr.: 4074718

Redactie:

B. Rietveld, Meerenburgerhorn 10, 3401 CDIJsselstein.

Donateurs ontvangen het periodiek (4 uitgaven per jaar) en worden op de hoogte gehouden van de activiteiten.

Nieuwe donateurs kunnen zich opgeven bij dhr. W.J. van Vliet, J.W. Frisolaan 7, 3401 AX IJsselstein, tel: 03408-81660. Voor inwoners van IJsselstein bedraagt de contributie minimaal f 20,- per jaar; zij die buiten IJsselstein wonen worden verzocht om f 6,50 extra over te maken i.v.m. verzendkosten. Losse nummers kunnen, voor zover voorradig, á f 7,50 bij het secretariaat worden besteld. Voor dubbelnummers is de prijs f 10,-.